

JERÓNIMO MÉNDEZ CABRERA
DIEGO A. REINALDOS MIÑARRO
(COORD.)

NUEVOS ESTUDIOS MULTIDISCIPLINARES
SOBRE HISTORIA Y CULTURA MEDIEVAL:
FUENTES, METODOLOGÍA
Y PROBLEMAS

NOUS ESTUDIS MULTIDISCIPLINARIS
SOBRE HISTÒRIA I CULTURA MEDIEVAL:
FONTS, METODOLOGIA I
PROBLEMÀTIQUES

cm
Centro de Estudios
medievales
UNIVERSIDAD DE MURCIA

edit.um
EDICIONES DE LA UNIVERSIDAD DE MURCIA

MÉNDEZ CABRERA, Jerónimo.

Nuevos estudios multidisciplinares sobre historia y cultura medieval: fuentes, metodología y problemas = Nous estudis multidisciplinaris sobre història i cultura medieval : fonts, metodologia i problemàtiques / Jerónimo Méndez Cabrera, Diego A. Reinaldos Miñarro.-- Murcia : Centro de Estudios Medievales de la Universidad de Murcia : Universidad de Murcia. Servicio de Publicaciones, 2012.

144 p.-- (Editum)

ISBN 978-84-8371-863-6

Edad Media-Historia-Fuentes.

Edad Media-Historia-Metodología.

Reinaldos Miñarro, Diego Antonio

Universidad de Murcia. Servicio de Publicaciones .

930.2

94"04/14"(093)

1ª Edición 2012

Reservados todos los derechos. De acuerdo con la legislación vigente, y bajo las sanciones en ella previstas, queda totalmente prohibida la reproducción y/o transmisión parcial o total de este libro, por procedimientos mecánicos o electrónicos, incluyendo fotocopia, grabación magnética, óptica o cualesquiera otros procedimientos que la técnica permita o pueda permitir en el futuro, sin la expresa autorización por escrito de los propietarios del copyright.

© De los textos los autores

Centro de Estudios Medievales de la Universidad de Murcia y EDITUM

I.S.B.N.: 978-84-8371-863-6

Depósito Legal: MU 415-2012

Fotocomposición e Impresión: Compobell, S. L. Murcia

Impreso en España - Printed in Spain

ÍNDICE

A MODO DE PRESENTACIÓN	9
<i>Juan Vicente García Marsilla</i>	
La pesca durant l'edat mitjana a través de les fonts literàries catalanes*	13
<i>Frederic Aparisi Romero</i>	
Entre l'assalariat i l'empresa familiar. Un acostament a l'organització del treball en la construcció a la València del segle XV	25
<i>Ivan Martínez Araque</i>	
Fuentes y metodología para el estudio del trabajo de las mujeres campesinas y su aportación a las explotaciones familiares. El caso de l'Horta de Valencia en el siglo XV	41
<i>Noelia Rangel López</i>	
Diseño de las grúas en la construcción: el paso del medievo al renacimiento ..	55
<i>Lorena Fernández Correas</i>	
Jaume Lombart, un fuster de la València medieval	69
<i>Mª Teresa Izquierdo Aranda</i>	
L'art culinària en el <i>Tirant lo Blanc</i> : alimentació i costums a taula	79
<i>Eduard Baile</i>	
La sàtira anticlerical en la narrativa catalana dels segles XIV i XV: entre el fet històric i el tòpic literari	93
<i>Jerónimo Méndez</i>	

Les dignitats divines al <i>Llibre d'amic e amat</i> , de Ramon Llull	107
<i>Rubén Luzón Díaz</i>	
Viatge per Espanya i Portugal de Hieronymus Münzer. Una aproximació a l'estudi dels camins en Espanya des dels romans fins la Baixa Edat Mitjana	121
<i>Carme Rosario Torrejón</i>	
Poblament i paisatge andalusins a la Serra Calderona	125
<i>Kilian Cuerda Ros</i>	
Un ejemplo de imagen alegórica en la poesía castellana del siglo XV	129
<i>Laura Garrigós Lloréns</i>	
Aproximació al paisatge medieval d'un poble valencià: Alfafar	133
<i>Mª Dolores Ruiz Ridaura</i>	
El uso de la imagen del profeta en la cultura bajomedieval valenciana. El rol del santo predicador.....	135
<i>Óscar Calvé Mascarell</i>	
La conflictivitat social a les comarques septentrionals del País Valencià (s. XIII-XVI). Noves perspectives d'anàlisi	139
<i>Vicent Royo Pérez</i>	

APROXIMACIÓ AL PAISATGE MEDIEVAL D'UN POBLE VALENCIÀ: ALFAFAR

Mª Dolores Ruiz Ridaura

Paraules clau: Paisatge, Alfafar, Edat Mitjana.

Words key: Landscape, Alfafar, Middle Ages.

El paisatge medieval d'Alfafar ja no existeix, com succeeix en la majoria de casos en la geografia valenciana. La labor investigadora per a conèixer els diferents aspectes relacionats amb aquest paisatge, en el cas d'Alfafar, és una miqueta complicada, ja que les fonts escrites conservades són molt escasses, i les arqueològiques són inexistents, a causa de la despreocupació que ha existit referent als aspectes històrics, centrant-se més en els econòmics (en l'especulació urbanística).

En el poster es va tractar com es podria realitzar una aproximació al que seria l'antiga alqueria musulmana Al-Hofra, en època medieval, utilitzant les diferents fonts que es poden fer servir, en aquest cas. Són escasses les fonts escrites, podem contar amb els diversos escrits literaris recopilats en els llibres de festes des de després de la Guerra Civil, procedents de l'Arxiu Municipal d'Alfafar, publicacions com «Cròniques d'Alfafar», etc.; i, d'altra banda, fonts d'arxiu com documents procedents de l'Arxiu del Regne de València, per exemple, dins de la sèrie del Mestre Racional, el morabatí; el Llibre del Repartiment de Jaume I; els protocols notariais de l'Arxiu del Patriarca, també es podrien fer servir, etc. Aquest fet també ha succeït a la majoria de poblacions del País Valencià, ja que a la Guerra Civil van desaparèixer gran quantitat de documentació que ens ajudaria a comprendre d'on venim, com eren les nostres poblacions en darreres èpoques.

D'altra banda, pel que fa a fonts arqueològiques, no apareix catalogat ni en el SIP (Servei d'Investigació Prehistòrica), de la Diputació de València, ni en la Generalitat Valenciana, cap jaciment, ni resta arqueològica a Alfafar. Encara que per fonts orals, coneixem l'existència de diverses restes aparegudes en els anys seixanta, i setanta, fins i tot quan es va construir el nou campanar en el segle XVIII, que ens remeten a època musulmana i medieval, no podem saber amb certesa com serien aquestes. Per ajudar-nos a comprendre com serien eixes restes es poden fer servir aquestes fonts orals, els testimonis de la gent major, que ho han pogut veure en primera persona. El propi paisatge és un dels majors testimoniatges que posseïm, encara que, una miqueta desvirtuat, però ens pot servir en gran mesura. La fotografia aèria ens dóna una visió de conjunt del paisatge. I també, pot servir com font documental, la cartografia antiga, encara que anterior al segle XIX no ens hi resten massa testimonis, però en aquesta època el paisatge medieval no s'havia vist massa desvirtuat. L'observació de les traces seguides per aquest pot ajudar a comprendre els canvis produïts, i com ha anat variant al llarg dels anys. El propi paisatge és una de les principals fonts que es tenen, però no es té en compte en la majoria de casos.

La toponímia també la podem fer servir, per a identificar el qual seria el significat primitiu d'Alfatar, i del Rahal d'Abisancho, per a conèixer millor la seua procedència, i que es deu el nom que rep.

A partir de tota aquesta documentació, que s'ha pogut recopilar es podria realitzar un primer apropament al que seria el paisatge urbà que Alfatar tindria en època medieval; on se situarien els edificis més significatius, a partir dels quals giraria la vida quotidiana d'aquells habitants que en l'Edat Mitjana, habitaven el que avui coneixem com Alfatar. Aquests edificis estarien situats al voltant de la Placeta del Forn, nucli de la primitiva Alqueria d'Alfatar, i on encara es conserva un forn antic, que estaria junt a l'enderrocada casa dels Boil.

Per finalitzar, destacar com s'ha pogut realitzar una aproximació a través de diferent documentació, que està repartida per diferents llocs, fet que dificulta la seua recopilació, de manera més ràpida. I altres aspectes que es deixen de banda, moltes vegades, com seria el paisatge, ens poden ajudar a comprendre com seria l'urbanisme d'aquell Alfatar tan allunyat en el temps.

